

Кіровоградський інститут агропромислового виробництва
Національної академії аграрних наук України
Центр наукового забезпечення АПВ Кіровоградської області

Вісник Степу

Науковий збірник

Ювілейний випуск

до

100-річчя Кіровоградського інституту АПВ

Частина 2

МАТЕРІАЛИ VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих вчених і спеціалістів

"АГРОПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО УКРАЇНИ –
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ"

31 травня – 1 червня 2012 року

Кіровоград
«КОД»
2012

ББК 40
УДК 631 (082)
В 27

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор – кандидат сільськогосподарських наук
В.В. Савранчук

Заступник головного редактора – кандидат сільськогосподарських наук
І.М. Семеняка; члени редколегії – доктор сільськогосподарських наук
В.Т. Маткевич, доктор технічних наук В.М. Сало, кандидати сільськогоспо-
дарських наук В.О. Курцев, О.О. Андрієнко, О.М. Григор'єва, Н.Л. Умрихін,
кандидат біологічних наук М.І. Мостіпан, кандидати економічних наук
Ю.В. Кернасюк, А.М. Лисенко, кандидат технічних наук О.М. Гайденко.

Свідоцтво про державну реєстрацію збірника КВ № 17891-6741Р від 27.05.2011 р.

Адреса редакційної колегії:

27602, Кіровоградська обл., Кіровоградський р-н, с. Созонівка,
вул. Центральна 2, Кіровоградський інститут АПВ, тел. (0522) 31-57-95,
E-mail: cnz@kw.ukrtel.net, <http://www.agronauka.com.ua>.

Друкується за постановою науково-технічної ради Кіровоградського
інституту агропромислового виробництва НААН

Вісник Степу.

В 27 Науковий збірник. – Ювілейний вип. Ч. 2.– Кіровоград:
«КОД», 2012. – 310 с.

ISBN 978-966-1508-87-2

У збірнику представлені матеріали з питань
землеробства, рослинництва, агроекології, захисту рослин,
генетики, селекції, насінництва, механізації, економіки, а також
питання розвитку тваринництва.

Збірник розрахований на наукових співробітників,
викладачів вузів, аспірантів, студентів та фахівців
агропромислового комплексу.

ББК 40

ISBN 978-966-1508-87-2

© Кіровоградський інститут
агропромислового виробництва НААН, 2012
© Видавництво «КОД», 2012

Для розвитку високотоварного виробництва молока необхідні значні фінансові ресурси, якими на сьогодні сільськогосподарські підприємства не володіють. Тому необхідність пошуку шляхів відродження високотоварного сільськогосподарського виробництва, зокрема джерел фінансування розвитку великих сільськогосподарських підприємств, що спеціалізуються на виробництві молока, а також потреба розробки пропозицій щодо вдосконалення державної підтримки галузі окреслює коло наших подальших досліджень.

Бібліографічний список

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Березівський П.С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області: оцінка, проблеми, прогнози / П.С. Березівський // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 15-20.
3. Галушко В.П. Зарубіжні системи забезпечення якості молока у виробничому ланцюзі та можливості їх застосування в Україні / В.П. Галушко, І. М. Суха // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 137-142.
4. Гуторов О.І. Світові тенденції розвитку молочного скотарства / О.І. Гуторов // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 151-159.
5. Кучер Л.Ю. Досвід країн близького зарубіжжя в забезпеченні прибутковості виробництва молока / Л.Ю. Кучер // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 165-170.
6. Македонський А.В. Шляхи відродження молочного скотарства на Харківщині / А.В. Македонський, Р.О. Петренко, М.І. Єнін // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 14-18.
7. Тваринництво Львівщини: статистичний збірник. – Львів, 2011. – 138 с.

УДК 338.5

*О.О. Томілін, кандидат сільськогосподарських наук
Полтавська філія Європейського університету*

СИСТЕМА ЦІНОУТВОРЕННЯ – ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ВІДНОСИН В АПК

За роки української державності ціни виробників у національній економіці зросли майже в десять разів, порівняно з цінами виробників сільськогосподарської продукції. Зрозуміло, що галузь, яка програє інфляційні перегони, має обмежені можливості для оплати праці. Еквівалентність міжгалузевого цінового обміну характеризується показниками галузевої рентабельності. За даними Держкомстату України сучасне аграрне ціноутворення погіршило цінові умови відтворного процесу (трикратне зниження рівня рентабельності порівняно з 1990 р.) і до того ж не дозволяє забезпечити сталий розвиток галузі (дуже значна і непередбачувана волатильність цінових рівнів і пропорцій).

Проблемами дослідження ціни, цінової політики, механізмів ціноутворення в агропромисловому комплексі займалися такі науковці як: Андрійчук В.Г., Артус М.М., Корінев В.Л., Литвиненко Я.В., Саблук П.Т., Шкварчук Л.О., Шпичак О.М., Яценко В.М. та ін.

Мета досліджень – визначення місця ціноутворення в системі агропромислового комплексу. Оцінювання та вибір оптимальної системи ціноутворення для аграрної сфери економіки.

Сьогодні ринкове ціноутворення згідно з його базовими принципами повинно бути вільним і визначатися пропорціями попиту і пропозиції. Але від бюджетних трансфертів і податкових пільг неодмінно слід вимагати соціальної спрямованості й адресності. Необхідність вирівнювальної (егалітарної) функції державної підтримки зумовлена поки що дуже значним феноменом збитковості серед аграрних виробників, особливо в галузі тваринництва [5]. В юридичній літературі визначено ціну (як правову категорію) як правову форму вираження вартості продукції (робіт, послуг), реалізованої суб'єктами господарювання, яка знаходить своє закріплення в законодавчих актах державних правотворчих органів і локальних актах, а також визначеної суб'єктами за взаємною згодою в договорах чи в інших обов'язкових для суб'єктів цих правовідносин документах [10].

Однозначного поняття ціни в економічній літературі не існує. На думку деяких авторів ціна – грошове вираження вартості (за простого товарного виробництва і збігу попиту і пропозиції), ціна

виробництва (на нижчій стадії розвитку капіталізму) і монопольної ціни виробництва (на вищій його стадії). Воно відображало той період розвитку товарного виробництва, коли існувало просте товарне виробництво (до виникнення капіталістичного способу виробництва), а ціна коливалася навколо вартості товарів. Така ситуація була типовою і для початкових етапів розвитку капіталізму, оскільки умови виробництва в різних галузях були приблизно однаковими (через низький рівень техніки), що зумовлювало обмін товарів, наближених до затрат живої праці [4].

Досліджуючи інноваційні підходи до управління цінами О.І. Лабурцева зазначає, що ціна є зручним інструментом конкурентного позиціонування дозволяючи споживачам орієнтуватись у різноманітні ринкових пропозицій. Зауважимо, що питання ціноутворення набувають особливої актуальності в періоди економічних криз, коли помітно підвищується цінова еластичність споживчого попиту; саме в таких умовах ефект від застосування інноваційних наукових методів ринково орієнтованого встановлення цін може бути найбільшим [7].

М.М. Артусом доведено, що ціна являє собою грошовий показник виміру суспільного визнання витрат уречевленої праці на одиницю товару та задоволення потреб споживача за посередництвом обміну [3].

На нашу думку, ціна – це перетворена форма вартості, її грошовий вираз. Згідно з теорією трудової вартості остання визначається витратами суспільно-необхідного робочого часу на виробництво товару. Ми погоджуємося з визначенням ціни, яка визначена в Законі України “Про ціни і ціноутворення” ціна являє собою економічну категорію, що означає суму грошей, за яку продавець хоче продати, а покупець готовий купити товар. Ціна певної кількості товару складає його вартість, тобто ціна – грошова вартість товару [1].

Не можна не погодитися зі ствердженням П.Т. Саблука, який підкреслює, що в державі мають бути створені однакові стартові умови ефективного функціонування всіх галузей і сфер економічної діяльності. Стосовно аграрного сектору економіки, цього не можна досягти без капіталізації землі і врахування її в системі ціноутворення для економічного регулювання міжгалузевих відносин. З цієї причини село щорічно втрачає більше 180 млрд грн. Співвідношення між вартістю землі, основного та оборотного капіталу має становити 40, 40 і 20 %. Виходячи з цього, за орієнтовними розрахунками 500 млрд грн коштує земля, відповідно 500 млрд грн має становити вартість основного капіталу і 200 млрд оборотного капіталу. Таким чином, загальний капітал складає близько 1200 млрд грн, а при застосуванні 15 % норми прибутку, що має місце в інших галузях, село мало б отримувати 180 млрд грн прибутку на авансований у виробництво капітал, а реально отримує близько 5 млрд грн. З метою врівноваження економічних умов господарювання всіх галузей економіки, потрібно визнати землю капіталом і включити її вартість в економічний обіг. Такий захід сприятиме підвищенню дохідності господарюючих суб’єктів і забезпеченню розширеного відтворення в аграрній сфері нарівні з іншими галузями національної економіки через норму прибутку [9].

В комплексній Програмі підтримки розвитку українського села на період до 2015 року підкреслюється, що аграрна наука спрямовуватиме свої зусилля на: наукове забезпечення реалізації пріоритетних завдань, визначених даною Програмою, з метою інноваційного розвитку агропромислового виробництва та сільських територій; розвиток наукових основ технологічного передбачення, прогнозування і моделювання розвитку аграрного сектора та сільських територій; відпрацювання програмно-цільового методу розвитку науки і реалізація системи державних замовлень на виконання науково-технічних програм (включаючи фундаментальні і прикладні дослідження) з пріоритетних напрямів розвитку агропромислового виробництва, визначених Кабінетом Міністрів України, за схемою “Міністерство аграрної політики України (замовник), УААН (виконавець)”; удосконалення системи наукового забезпечення розвитку агропромислового виробництва у регіонах, трансферу інновацій, науково-консультативної роботи, розширюючи діяльність центрів наукового забезпечення агропромислового виробництва АР Крим та областей України, на основі сучасної ситуації розвитку аграрного ринку, ресурсного забезпечення і глобалізації економіки; поглиблення і розширення наукових досліджень у вищих навчальних закладах та удосконалення форм їхньої співпраці з науковими установами з метою розвитку аграрного сектора та підготовки фахівців вищої кваліфікації; розширення міжнародної інтеграції в наукових дослідженнях; підвищення якості супроводження заходів щодо впровадження наукових досліджень [6]. З метою досягнення ефективного функціонування всіх галузей і сфер агропромислового комплексу, важливим є державне регулювання ціноутворення.

В Законі України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” вказується, що ціноутворення з урахуванням норми прибутку на авансовий капітал є економічно виправданим і пріоритетним: “Забезпечення в сільськогосподарському виробництві за допомогою

системи державних організаційно-правових заходів прибутку на авансовий капітал, включаючи вартість земельних ресурсів, не нижче середнього рівня по економіці держави” [2].

На нашу думку, недоліки ціноутворення негативно впливають на виробників сільськогосподарської продукції. Сьогодні рівень економічного інтересу товаровиробників надзвичайно низький. Аграрна сфера без підтримки держави неспроможна ефективно функціонувати.

Ціноутворення на сільськогосподарську продукцію не забезпечує прибутковості авансованого капіталу, адекватної середньому рівню по національній економіці, а критерій норми прибутку ще не став регулятором економічних відносин на всіх рівнях управління державою і суб'єктами господарської діяльності. Про це свідчать низькі ціни попиту, відсутність механізму забезпечення виробникам доходів на рівні встановленої ціни пропозиції. Одночасно монополізовані підприємства промислових і переробних галузей продовжують реалізувати політику збільшення власних прибутків за рахунок перерозподілу вартостей. Недостатня купівельна спроможність вітчизняних споживачів залишає ціни на сільськогосподарську продукцію низькими. Розв'язання цього питання потребує переходу до формування дохідності галузі на основі методології ціни виробництва і норми прибутку на авансований капітал:

$$I. \quad C_v = C_s + \frac{НП_x K}{100},$$

де: C_v – ціна виробництва;

C_s – середньогалузева собівартість продукції;

НП – норма прибутку по економіці держави;

K – капітал галузі.

II. Ціна продукції визначається ринком. Різниця між ринковою ціною продукції і ціною виробництва визначає поведінку виробника продукції та держави в доцільності виробництва (підтримки) того чи іншого виду продукції [9].

Деякі дослідники вважають, що в сучасних умовах господарювання сільгоспвиробникам необхідно мати адекватну ринковим умовам цінову політику, яка дозволяла б знизити збитковість господарської діяльності. Вибір конкретної стратегії ціноутворення в аграрному секторі залежить від різних чинників, основними з яких є такі [8]:

- державна політика у сфері ціноутворення на агропродовольчу продукцію та напрями її зміни;
- поточна економічна політика підприємства на ринку агропродовольчої продукції та, зокрема, цінова політика;
- етап життєвого циклу конкретного товару та ступінь його новизни;
- кон'юнктура та загальна місткість ринку;
- конкурентне ринкове середовище та місце підприємства в ньому, можлива реакція конкурентів на дії підприємства;
- конкурентоспроможність підприємства та товару, що виробляється;
- реальні витрати підприємства та його плановий прибуток;
- цінність товару для споживача та ставлення до пропозиції конкурентів;
- відмінність сегментів ринку та чинників попиту споживачів;
- характерні особливості споживачів конкретної продукції.

Одним із основних інструментів економічного регулювання міжгалузевих відносин в агропромисловому комплексі є ціноутворення. Ми вважаємо, що кожне підприємство аграрної сфери економіки може розробити власну політику та стратегію у ціноутворенні і досягти максимальної ефективності виробництва.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, система ціноутворення передбачає ефективне формування ціни при плановій собівартості та визначеному прибутку, яка повинна покривати всі витрати підприємств агропромислового комплексу. Разом з тим, система ціноутворення виступає важливим інструментом економічного регулювання міжгалузевих відносин в аграрному секторі, адже вірно визначена ціна дасть можливість сільгоспвиробнику бути конкурентоспроможним на ринку і мати свою постійну фінансову стабільність.

Бібліографічний список

1. Закон України від 3 грудня 1990 р. “Про ціни і ціноутворення” // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1990. – № 52. – С. 650.
2. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики України на період до 2015 року” від 18 жовтня 2005 року // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 1. – С. 17.

3. Артус М.М. Формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки. – Тернопіль: “Економічна думка”. – 2002. – 354 с.
4. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002 – 952 с.
6. Комплексна програма підтримки розвитку українського села на період до 2015 р. // www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=78210079
7. Лабурцева О.І. Інноваційні підходи до управління цінами в рамках товарного асортименту// Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 27-36.
8. Литвиненко Я.В. Маркетингова цінова політика / Литвиненко Я.В. – К.: Персонал, 2008. – 242 с.
9. Саблук П.Т. Ціна – запорука ефективності сільськогосподарського виробництва/ Вісник економічної науки України. – 2010. – № 2. – С. 212-213.
10. Сафонов І.П. Правова регламентація державної підтримки аграрних товаровиробників: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 “Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право” / І.П. Сазонов. – Х., 2007. – 20 с.

УДК 338.439.5:635

*Н.В. Федорчук, кандидат економічних наук
Подільський державний аграрно-технічний університет*

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ ОВОЧІВ

Основою аграрного ринку є виробництво вітчизняними товаровиробниками сільськогосподарської продукції, яке переважно формує продовольчу безпеку держави.

Сучасна глобалізація світогосподарських процесів принципово ставить питання про розвиток окремих галузей сільського господарства, в тому числі й овочівництва, які здатні забезпечити світову продовольчу безпеку. Україна, поряд зі Сполученими Штатами Америки, Канадою, Білорусією та Росією, за рішенням Продовольчої сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй (ФАО), віднесена до країн, які у майбутньому стануть основними донорами продовольства в світі, в тому числі й овочів.

Проблемі розвитку сучасного ринку овочів присвячені праці В.І. Бойка, П.М. Макаренка, В.Я. Амбросова, Р.В., Шумейка, Рудь В.П. та інших вітчизняних та зарубіжних вчених. Проте проблеми формування та розвитку овочевого ринку залишаються недостатньо вивченими.

Метою досліджень є визначення основних тенденцій розвитку ринку овочів на державному та регіональному рівнях через формування стратегічних комплексних пропозицій.

Згідно з Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року основні стратегічні напрями державного регулювання аграрного ринку здійснюються шляхом:

- удосконалення системи прогнозування і ведення балансів платоспроможного попиту населення та пропонування на продовольчому ринку;
- удосконалення діяльності Аграрного фонду та Аграрної біржі з розвитком їх інфраструктури і формуванням державних продовольчих та фінансових резервів в обсягах, необхідних для гарантованого забезпечення стабільного функціонування аграрного ринку;
- оперативного застосування товарних і фінансових інтервенцій на визначені види продукції у разі її реалізації на аграрному ринку, щорічного обґрунтування мінімальних і максимальних цін для ефективного застосування інтервенцій з урахуванням інфляції та індексів цін;
- створення в системі Мінагрополітики служби державного моніторингу аграрного ринку для оперативного прийняття рішень з питань вжиття державою заходів для його регулювання та створення умов для вільного доступу всіх учасників аграрного ринку до інформації;
- удосконалення законодавчої та методичної бази у сфері здійснення контролю за якістю продукції, правилами торгівлі, ціновою політикою на аграрному ринку;
- посилення контролю за забезпеченням захисту прав споживачів;
- удосконалення механізму державної підтримки виробництва основних видів сільськогосподарської продукції для гарантування продовольчої безпеки;
- реалізація митної політики з дотриманням вимог СОТ;

<i>Ільїн В.Ю.</i> Підвищення конкурентоздатності аграрних підприємств на основі фактора якості.....	265
<i>Кернасюк Ю.В., Томашина Г.П., Горленко О.І.</i> Економічна ефективність вирощування кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Кіровоградської області.....	268
<i>Швець О.О.</i> Аналіз економічного стану молочного скотарства в Україні.....	273
<i>Косовець (Білошицька) Г.М., Канінський П.К.</i> Конкурентна стратегія овочепереробних підприємств – інвестиційна привабливість.....	277
<i>Галстян А.С.</i> Напрями інтенсивного розвитку скотарства в Україні.....	282
<i>Зось-Кіор М.В.</i> Адаптація систем управління земельними ресурсами аграрних виробників до умов економічних реформ.....	285
<i>Мороз О.В., Штанько О.С.</i> Економетрична модель ефективності енерговикористання у сільськогосподарських підприємствах.....	289
<i>Піняга Н.О.</i> Ефективність та проблема вибору використання ресурсів виробництва: економічні та соціальні показники.....	294
<i>Тимофійв Т.Ю.</i> Стан та перспективи розвитку молочного скотарства Львівської області.....	296
✓ <i>Томілін О.О.</i> Система ціноутворення – один з інструментів економічного регулювання міжгалузевих відносин в АПК.....	299
<i>Федорчук Н.В.</i> Формування стратегій розвитку ринку овочів.....	302